

Lâu lâu, khi đất nước đi đến những ngã rẽ khó khăn và bế tắc, trên các phương tiện truyền thông đời chúng, đây đó, một số người lại đề nghị nên mở một cuộc hội nghị Diên Hồng mới

theo mô thức cuộc hội nghị mang tính chất dân chủ đầu tiên thời nhà Trần vào năm 1284.

Theo Đại Việt sử ký toàn thư, “[t]háng 12, Trần Phế đế Nguyên trở về, tâu rằng vua Nguyên sai bọn thái tử Trần Nam Vượng Thoát Hoan, Bình chương A Lỗ và A Lý Hối Nha đem quân lấy cướp nước đi đánh Chiêm Thành, chia đất vào cướp nước ta.

Thường hoàng triệu họ lão trong nước họp tham vấn Diên Hồng, bàn luận và họ lại sách đánh giặc. Các họ lão đều nói ‘đánh’, muôn người cùng hô một tiếng, như bật ra từ một cửa miệng.” (1)

Bình luận về sự kiện này, sử gia Ngô Sĩ Liên viết:

"Giặc Hô vào cướp nước là nạn lớn của đất nước. Hai vua hiệp mưu, bày tôi họp bàn há lại

không có kế sách gì chống giặc mà phải đợi ban yến hội kẻ các phò lão hay sao?
Là vì Thánh Tông muốn làm thử để xét lòng thành của ông hiền dân chúng, để dân chúng nghe theo lời hiền mà cảm kích hăng hái lên thôi. Đó là giả để các cái nghĩa ngông cuồng của nuôi ngông cuồng già để xin lời hay vâng ý."(2)

Nhưng xét của Ngô Sĩ Liên rất tinh tế. Ông hiểu được những dụng ý chính trị đằng sau cuộc họp mặt với các phò lão trước nguy cơ xâm lược của nhà Nguyên.

Trước đó, Trần Thánh Tông đã tổ chức một cuộc hội nghị khác ở Bình Than, chủ yếu với các võ tướng thân và tướng lãnh để bàn về chiến lược và chiến thuật chống giặc. Mọi phương sách đã được hoạch định.

Cuộc hội nghị Diên Hồng chủ yếu có tính chất chính trị. Nhưng mặt cách vận dụng quần chúng.

Từ đó, với những Việt Nam, hình ảnh hội nghị Diên Hồng đã trở thành biểu tượng của sự đoàn kết nhất trí, quy tập tâm đánh giặc để bảo vệ đất nước, và để biểu thị, tinh thần dân chủ.

Chính vì vậy, lâu lâu, nhiều người lầm tưởng rằng có một cuộc vận động chính trị tưởng tượng để mọi người dân có cảm hứng lên tiếng bày tỏ không những nhiệt tâm và quy tập tâm mà còn cả tinh thần của mình trước những biến chuyển quan trọng và lao động của đất nước.

Không chống chính Hồ Chí Minh cũng nghĩ như vậy nên, trước cuộc tổng khởi nghĩa giành độc lập vào đầu tháng 8 năm 1945, ông đã ra lệnh cho các cuộc hội nghị toàn quốc của địa phương và Quốc dân để hội đồng biểu quyết Việt Bắc.

Hợp đồng tổng khởi nghĩa giành chính quyền, đã đành. Nhưng hợp còn để biểu tượng một tinh thần Diên Hồng của thời kỳ tiến-khởi nghĩa nữa.

Có điều, một thời hội nghị Diên Hồng mang tính biểu tượng như vậy, thật ra, chủ yếu là một hình thức mê dân. Lý do đơn giản là không có cuộc hội nghị nào có thể quy tập được đầy đủ dân chúng, hoặc ít nhất, những người biểu hiện chân chính của dân chúng. Một trăm người? Dĩ nhiên là quá ít! Một ngàn người? Vẫn ít! Một chục ngàn người? Vẫn ít! Trình độ dân trí càng cao, xã hội càng phân hóa, quan điểm chính trị cũng càng đa dạng. Bởi vậy, một thời hội nghị Diên Hồng theo tinh thần nhà Trần sẽ không bao giờ có thể xảy ra được nữa. Không bao giờ.

Nhưng không nên bị quan. Trên thế giới, để biểu thị Tây phương, người ta vẫn thường xuyên tổ chức các cuộc hội nghị Diên Hồng đó thôi. Xin nhấn mạnh: họ không những tổ chức mà còn tổ chức thành xuyên.

Thì còn gì nữa? Các cuộc bầu cử dân chủ không phải là một thứ hội nghị Diên Hồng đó sao? Bầu lá phiếu của mình, mà người dân lại tự mình trở thành chủ thể quyết định lên tiếng. Cách lên tiếng này thậm chí còn hơn những rõ ràng, và bản chất, tuy nhiên không có gì khác với những tiếng hô “Quyết chí đi!” đồng loạt của những người Diên Hồng ngày xưa. Không khác gì cả: tất cả đều là những tiếng nói của dân chúng.

Chỉ có vấn đề là: bầu cử thật hay không? Nếu là bầu cử thật thì đó sẽ là một thứ hội nghị Diên Hồng. Mà còn vĩ đại hơn cả hội nghị Diên Hồng: Đó là tiếng nói của mọi người chứ không phải chỉ là một số bậc phò lão.

Hình thức thứ hai của hội nghị Diên Hồng là các cuộc trưng cầu dân ý. Cách đây mấy tuần, trên một blog nào đó trong nước, có người thách thức chính quyền Việt Nam: Lúc nào họ cũng nói nhân dân tin cậy và ủng hộ sự lãnh đạo của họ, và tuy nhiên lại tin tưởng vào chủ nghĩa xã hội, vậy thì họ thật sự chấp nhận cuộc trưng cầu dân ý thức dân chủ xem sao. Lúc nào họ cũng nói các chính sách của họ là đúng đắn và hợp lòng dân; vậy thì họ thật sự chấp nhận trưng cầu dân ý đi!

Một cuộc trưng cầu dân ý như thế chắc chắn sẽ là một cuộc hội nghị Diên Hồng thời hiện đại.

Những thủ tục trưng cầu dân ý là một việc làm khó khăn và tốn kém.

Thôi thì chúng ta thật sự chấp nhận hội nghị Diên Hồng dưới hình thức khác. Bầu cách thăm dò dư luận nhé? Ờ, tại sao không? Đó cũng là cách hỏi ý dân chúng lên tiếng và bày tỏ thái độ chứ?

Ở các quốc gia Tây phương, các cuộc thăm dò dư luận như vậy đã có từ lâu và được thực hiện một cách rất đơn giản. Khi có vấn đề gì quan trọng, người ta cũng đưa ra thực hiện các cuộc thăm dò dư luận.

Ngay cả khi không có vấn đề gì quan trọng thì vài ba tháng, người ta cũng thực hiện các cuộc thăm dò như thể để biết dân chúng nghĩ gì về chính phủ, về đường lối quản lý và về lãnh đạo. Đã đành sự người ta chỉ ý kiến trong các cuộc thăm dò này rất giới hạn, nhưng với tính chuyên nghiệp cao như hiện nay, mức độ chính xác của các cuộc thăm dò này rất lớn. Liệu điều đó không có chính phủ nào không quan tâm đến nó, không xem đó như một thủ tục hành chính bình thường trong dư luận.

Tại sao chính quyền Việt Nam lại không cho phép các tổ chức độc lập tiến hành thăm dò dư luận như vậy và các vấn đề quan trọng của đất nước? Như vai trò của đảng, và tổ chức của đảng viên, và tài năng của giới lãnh đạo, hay vấn đề tham nhũng? Như vấn đề án khai thác bauxite ở Tây nguyên, và việc cho thuê đất thuê rừng hay vấn đề gì là đi về 1000 năm Thăng Long - Hà Nội và a rồi?

Kết quả của một cuộc thăm dò dư luận độc lập và khách quan như thế chính là một cuộc hội nghị Diên Hồng đẹp!

Có đi chăng nữa ba hình thức “Diên Hồng” vừa kể đều khó thực thi ở Việt Nam. Hai hình thức đầu, bỏ phiếu do và trưng cầu dân ý do, hoàn toàn nằm trong tay nhà nước. Nhưng nhà nước Việt Nam thì chắc chắn không hề thích cái gì là “tự do” đứng sau chuyện bỏ phiếu và trưng cầu dân ý.

Hình thức thứ ba do các tổ chức tự nhận thức hiện, nhưng họ chắc có thể thực hiện được với một điếu kiện tiên quyết: họ phải được phép của chính phủ để làm việc một cách độc lập và khách quan. Mà chắc chắn độc lập và khách quan cũng lại đều là kẻ thù của chế độ.

Nhưng không nên tuyệt vọng. Vẫn còn một hình thức Diên Hồng khác để dân chúng lên tiếng bày tỏ thái độ và trình bày các suy nghĩ của mình, một hình thức tự do nhất và cũng khó thi nhất: trên blog!

Khi người dân không được tự do bày tỏ thì mới phát biểu trên blog đây đó đều có thể xem là một lá phiếu. Khi người dân không được phép phát biểu một cách đồng loạt như các buổi họp thảo luận Diên Hồng ngày xưa thì họ cũng có thể lên tiếng trong thế giới ảo của internet.

Có thể xem các blog và phần Ý kiến trên các blog là những cuộc hội nghị Diên Hồng của thời đại mới.

Tôi không biết các bạn có đồng ý với nhận định này hay không, nhưng tôi biết chắc chắn một điều: chính phủ Việt Nam cũng nghĩ vậy. Vì cũng nghĩ như vậy, họ mới ghét phần Ý kiến trên các blog như đã trình bày trong bài “Khi các ‘còm sĩ’ trở thành một lực lượng đáng sợ” vừa rồi.

Chú thích:

1. Đề tài và nội dung ký toàn thể, tập 2, Hoàng Văn Lâu dịch và chú thích, nxb Khoa Học Xã Hội, Hà Nội, 2004, tr. 53.

2. Như trên.